SYSMÄ
Juuressaari
ranta-asemakaavan muutoksen ja laajennuksen arkeologinen inventointi
2022

Hannu Poutiainen

MIKROLIITTI Oy
PIENI TEHOKAS TERÄVÄ
ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
TAIDOLLA VUODESTA 1988

Tilaaja: Maanomistaja (perikunta), yhteyshenkilö Kalle Peltolan kautta

Sisältö

Perustiedot **2**
Kartat **2**
Vanhoja karttoja 3
Inventointi **4**
Maastotyö 5
Tulos 5
Lähteet **5**
Kuvia **6**

Kansikuva: Juuressaaren RA-alueiden ulkopuolella oleva korkea kallio Kallioapajan luoteispuolella. Taustalla Päijänne.

Perustiedot

Alue: Sysmä, Päijänteen Paimenselän ranta-alue. Kaksi eri kaavaa-aluetta: toinen on Paimenselän itäpuolen mantereella (n. 34,57 ha, RA-alueet 1–4) ja toinen Iso-Juuressaaren itäosassa (n. 43,31 ha, RA-alueet 5–8).

Tarkoitus: Selvittää alueen muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet.

Työaika: Maastotyö 9.7.2022

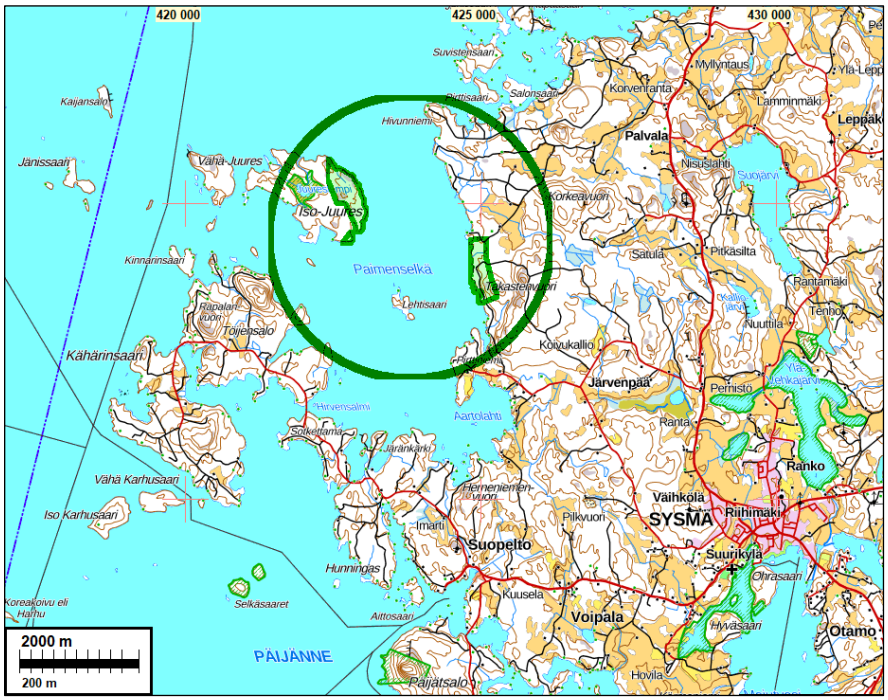
Tilaaja: Maanomistaja (perikunta), yhteyshenkilö Kalle Peltolan kautta

Tekijät: Mikroliitti Oy, Maastotyö Hannu Poutiainen. Raportti: Hannu Poutiainen & Taika-Tuuli Kaivo.

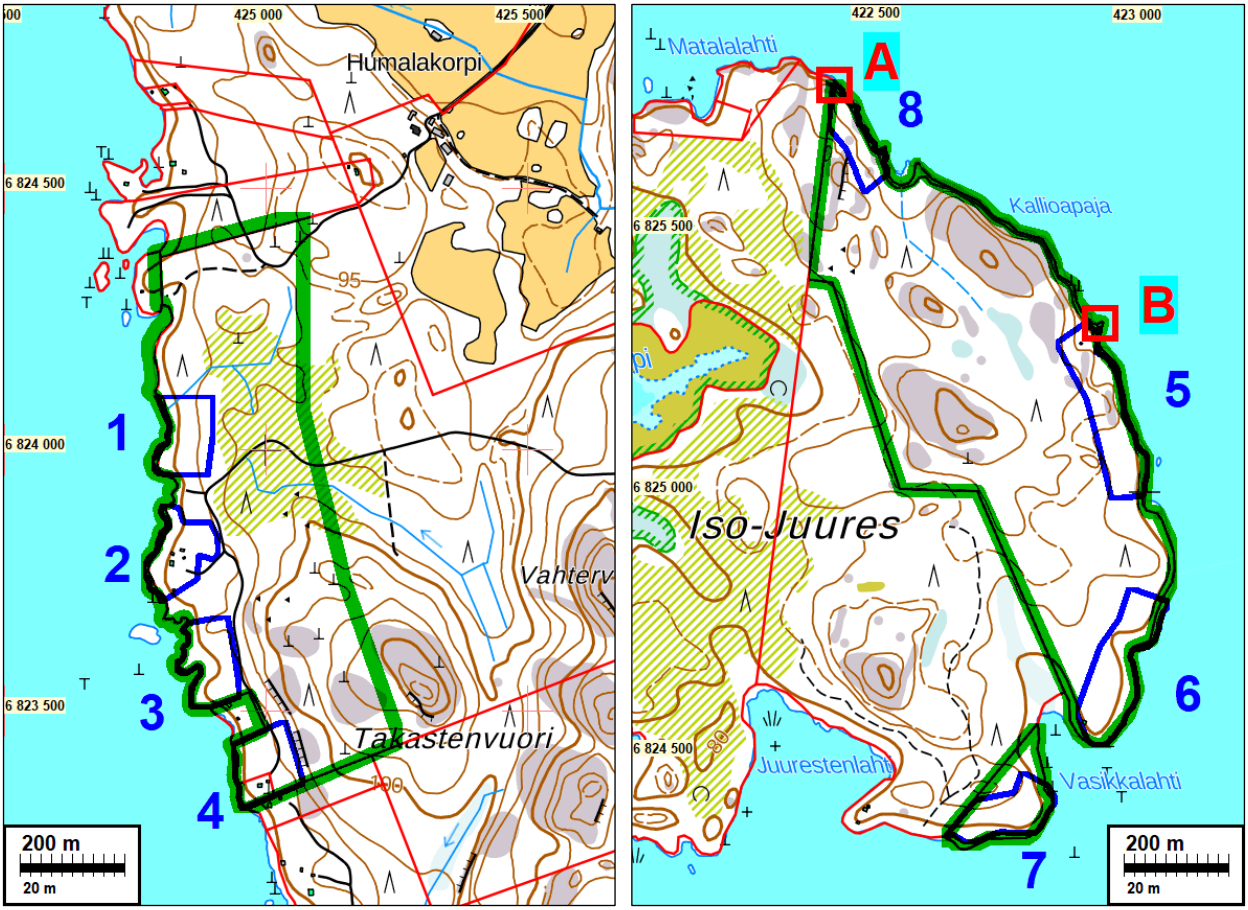
Tulos: RA-alueilta ja niiden ulkopuolisilta kaava-alueilta ei löydetty muinaisjäännöksiä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 8/2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 8/2022. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvat: Poutiainen, H.

Kartat

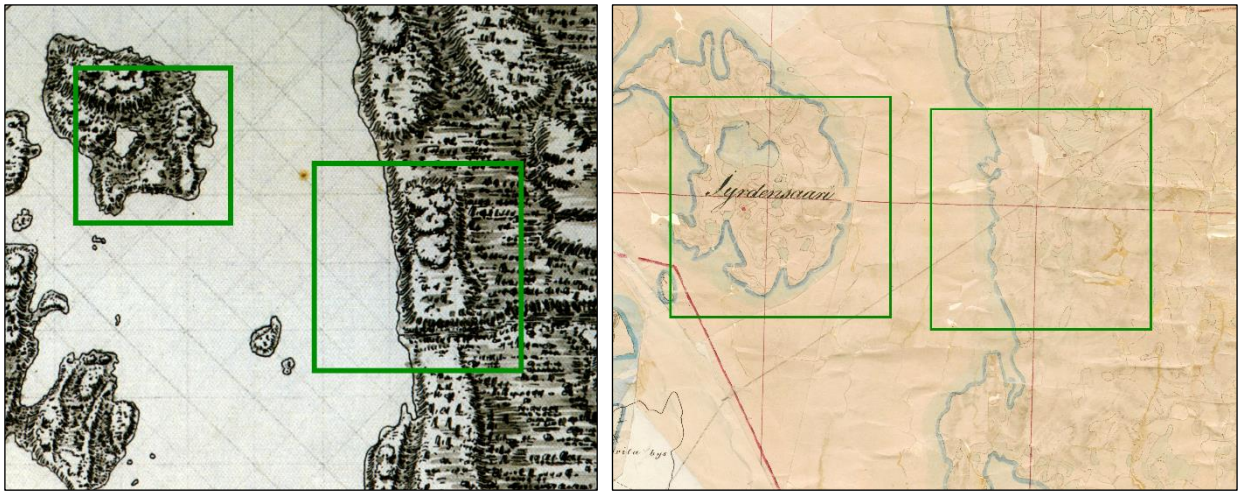

Vihreän ympyrän sisälle sijoittuu kaksi inventoitua kaava-aluetta, josta toinen sijaitsee Iso-Juuressaarella ja toinen mantereen puolella.

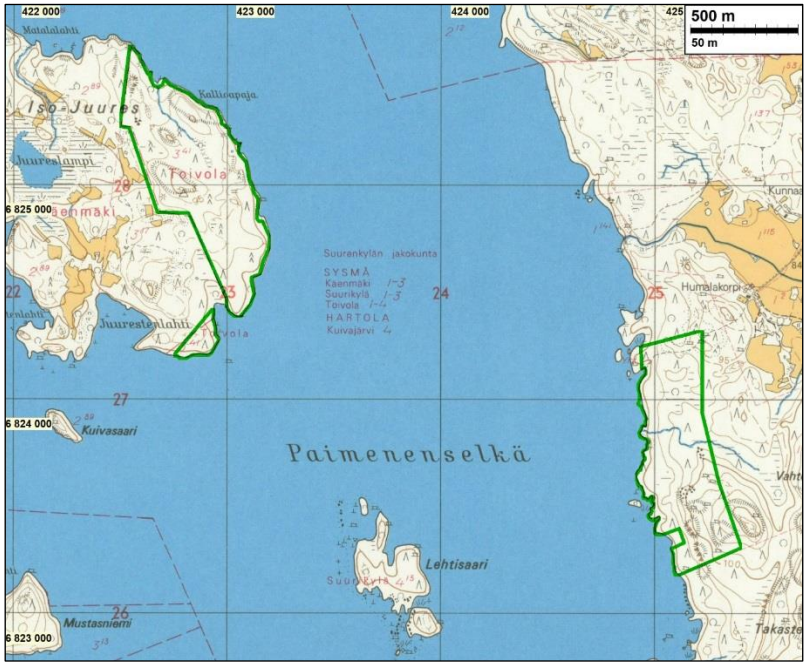

Inventoidut kaava-alueet rajattuna kartoille vihreällä, vasemmalla mantereen ja oikealla Iso-Juuressaaren kaava-alue. Kaava-alueiden sisällä 8 sinistä RA-aluerajausta, joihin kiinnitettiin erityistä huomioita inventoinnissa. **Inventoinnissa tehdyt havainnot: A:** Moderniksi päätelty rajamerkki (N 6825774 E 422407). **B:** Moderniksi päätelty pieni kiviröykkiö (N 6825322 E 422917).

Vanhoja karttoja

Vasemmalla ote Kuninkaankartasta, oikealla pitäjänkartasta. Tutkimusalueet sijoittuvat vihreiden rajausten sisälle. Kuninkaankartalla kaava-alueet ovat olleet metsämaastoa. 1840-luvun pitäjänkartalla on Juuressaaren eteläosassa talotontti ja sen ympärillä peltoja, mutta ne eivät ulotu kaava-alueelle. Mantereen puolella ei ole peltoa eikä historiallista talotonttia kaava-alueella.

Vieressä ote v. 1969 peruskartasta, jolle kaava-alueet on asemoitu ja rajattu vihreällä. Iso-Juuressaaressa on enemmän peltolohkoja kuin pitäjänkartalla, mutta mikään niistä ei ulotu kaava-alueelle. Mantereella ei näy kaava-alueella mitään merkittävää.

Inventointi

Sysmässä on käynnissä ranta-asemakaavan muutoksen ja laajennuksen valmistelu. Suunnittelutyöstä vastaa Ympäristönsuunnittelu Oy. Alueellinen vastuumuseo edellytti kaavahankkeeseen liitettävää muinaisjäännösinventointia (lausunto 19.4.2022, D/1460/10.02.01.00/2022). Arkeologisen selvityksen tuli kohdistua erityisesti muuttuvan maankäytön alueisiin (esim. rakennuspaikat, tiet ja näiden ympäristöt). Alueen maanomistaja on perikunta, ja sen puolesta kaava-alueiden muinaisjäännösinventoinnin tilasi Mikroliitti Oy:lta perikunnan yhteyshenkilönä toimiva Kalle Peltola. Hannu Poutiainen teki inventoinnin 9.7.2022, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Suunnittelualue sijaitsee Päijänteen Paimenselän ranta-alueilla, lähimmillään n. 6,2 km etäisyydellä Sysmän Pyhän Olavin kirkosta luoteeseen. Alue koostuu kahdesta eri kaava-alueesta, joista toinen on Paimenselän itäpuolen mantereella ja toinen Iso-Juuressaaren itäosassa. Mantereenpuoleinen alue on kooltaan n. 34,57 ha ja Iso-Juuressaaressa sijaitseva puolestaan yhteensä n. 43,31 ha. Inventointi keskittyi erityisesti kaava-alueiden sisällä sijaitseviin RA-alueisiin (mantereella 1–4 ja saaressa 5–8). Kaava-alueiden korkokuva on paikoin rosoinen ja jyrkkäpiirteinen, minkä voi havaita jo maastokartalla ja erityisesti laserkeilausaineistosta laaditussa maastomallissa. Alueelle on leimallista suhteellisen laajat avokalliot sekä niiden väliset muutamat kosteapohjaiset notkelmat. Topografia on loivahkoa Iso-Juureksen kaakkoisosassa, mutta sielläkin on kalliota ja kivistä hiekkamoreenia.

Molemmat kaava-alueet sijaitsevat Päijänteen (78,2 m mpy) nykyrannassa ja sen tuntumassa. Alueiden korkeustaso vaihtelee valtaosin 80–90 m mpy välillä, ja vain pari suhteellisen pienialaista huippua yltää yli 100 m korkeustason. Muinais-Päijänteen korkein ranta on alueella noin 93 m tasolla sekä varhaismetallikauden ja rautakauden taitteen ranta arviolta noin 83 m tasolla. Päijänteen vedenpintaa laskettiin 1830-luvulla yhteensä noin 1,5 m.

Kaava-alueilta ei ennestään tunnettu muinaisjäännöksiä eikä niillä ole tehty aiemmin arkeologista inventointia. Lähimmät tunnetut muinaisjäännökset sijaitsevat yli 2,5 km etäisyydellä. Molemmilla kaava-alueilla on sellaisia korkeustasoja ja maastonkohtia, että niillä paikoilla voisi periaatteessa sijaita rantasidonnaisia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Ennakkoon arvioitiin, että alueilla saattaisi sijaita myös erilaisia historiallisen ajan pyyntiin ja elinkeinoihin liittyviä jäännöksiä.

Ennen maastotyötä tarkasteltiin aluetta kuvaavaa maastokarttaa ja analysoitiin Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittua rinnevarjostusmallia sekä tutkittiin historiallisen ajan kartta-aineistoa. 1840-luvun pitäjänkartalla on Juuressaaren eteläosassa talotontti ja sen ympärillä peltoja, mutta ne eivät ulotu kaava-alueelle. V. 1969 peruskartalla peltolohkoja on entistä laajemmalla alueella, mutta mikään niistä ei ulotu kaava-alueelle. Mantereen puoleisella kaava-alueella ei pitäjänkartalla ole peltoa eikä talotonttia, lähin on vajaan kilometrin päässä koillisessa. Kuninkaankartalla molemmat kaava-alueet ovat pelkkää metsämaastoa. Rinnevarjosteessa ei kummallakaan kaava-alueella havaittu mitään sellaista, jonka olisi voinut tulkita mahdolliseksi muinaisjäännökseksi.

Maastotyö

Kaava-alueilla tarkastettiin kaikki RA-alueet sekä niiden ulkopuolelta paikat, joilla voi olettaa periaatteessa olevan muinaisjäännöksiä. Sellaisia voivat olla mm. kallioiden lakialueet ja soiden reunat sekä muinaisten ja nykyisten vesistöjen rannat. Kenttätyömenetelminä käytettiin silmänvaraista havainnointia, koekuopitusta ja maanäytekairauksia. Kallioiden harvapuustoisilla lakialueilla oli hyvä näkyvyys, jopa useita kymmeniä metrejä suuntaansa. Mahdolliset röykkiöt oli siten periaatteessa helppo havaita. Sen sijaan muutaman vuoden ikäisillä hakkuualueilla kasvoi yleensä tiheää vesaikkoa tai muuta korkeaa kasvustoa, mikä heikensi näkyvyyttä huomattavasti.

Mantereenpuoleisella kaava-alueella maasto on monin paikoin jyrkkäpiirteinen kallioinen, lohkareinen ja kivinen sekä hankalakulkuinen. Maaperä on kivistä hiekkamoreenia. Pohjoisosassa on muutama kosteapohjainen notkelma, mutta nekin ovat kivisiä. Siellä on hiljattain tehty kaava-alueen pinta-alaan nähden laajahko aukkohakkuu. Sen jäljiltä paikalla kasvaa hyvin tiheästi horsmaa ja nuorta lehtipuuta. Eteläpuolisko kaava-alueesta on kalliota. Kaava-alueella on muutamia kesämökkejä ja niille johtavia mökkiteitä. Niiden välissä on rakentamattomia alueita, mutta niilläkin maasto on arkeologisen tutkimuksen näkökulmasta kehnoa. Iso-Juuressaaren kaava-alueella maasto on paikoin jokseenkin tasainen mutta paikoin taas jyrkkäpiirteinen ja kallioinen sekä lohkareinen ja kivinen. Parissa paikassa on soistunut notkelma. Maaperä on kivistä hiekkamoreenia. Alueella on kaksi pientä kesämökkiä, muutoin kaava-alue on kokonaan metsämaastoa.

Iso-Juureksen kaava-alueen pohjoisrajalta löytyi rajamerkki (N 6825774 E 422407). Sen koko on noin 1,2 x 1,4 x 0,5 m, kivikertoja on 2–5. Kiveys on osin hajonnut. Rajamerkki sijaitsee nykyisellä kiinteistörajalla, eikä paikalla ole kylän, kunnan tai maakunnan rajaa. Siten rajamerkille ei anneta mitään arkeologista statusta. Iso-Juureksen kaava-alueen pohjoisosan rantakalliolta löytyi pieni kiviröykkiö (noin 1,2 x 0,7 x 0,2 m). Se sijaitsee vanhan kesämökin koillispuolella, siitä noin 10 m etäisyydellä (N 6825322 E 422917). Se on lähes vesirajassa, joten se on 1800-luvun puoliväliä nuorempi. Mahdollisesti se liittyy paikalla olevaan kesämökkiin.

Tulos

RA-alueilta ja niiden ulkopuolisilta kaava-alueilta ei löydetty muinaisjäännöksiä eikä muita suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä.

24.8.2022

Hannu Poutiainen
Mikroliitti Oy

Lähteet

Alanen, T. & Kepsu, S. 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805. (Karttalehti 262). SKS.

Sysmän pitäjänkartta 1840-luku. (3121 03). Maanmittauslaitos.

Peruskartta 1969, 1985 & 1993. 3121 03 Sysmä. Maanmittauslaitos.

Kuvia

Manner - RA-alueet

Vasemmalla: Viettävää, kivikkoista ja lohkareista maastoa RA 1-alueella. Taustalla Päijänne. *Oikealla*: Kivikkoista maastoa RA 1-alueella. Taustalla maisema RA-alueen ulkopuolella aukkohakkuun jäljiltä.

Vasemmalla: Kivikkoista ja tiheäkasvuista maastoa RA 2-alueella. Taustalla Päijänne. *Oikealla*: Kivikkoista ja lohkareista maastoa RA 2-alueella.

Vasemmalla: Kivikkoista ja louhikkoista maastoa RA 3-alueella. Taustalla Päijänne. Oikealla: Kivikkoista ja lohkareista maastoa RA 4-alueella. Taustalla Päijänne

Manner - Kaava-alue

Ylärivissä vasemmalla: Kallioista maastoa kaava-alueen kaakkoisosassa.
Ylärivissä oikealla: Lohkareista, kallioista ja jyrkkäpiirteistä maastoa kaava-alueen eteläosassa.

Vasemmalla: Maastoa mantereen kaava-alueen pohjoisosassa, kivikkoa ja pusikkoa.

Iso-Juuressaari - RA-alueet

Vasemmalla: RA 5-alueen pohjoisin tontti. Paikalla on vanha ja vaatimaton mökki sekä pieni kivilatomus silokalliolla lähes vesirajassa. *Oikealla*: Kivikkoista ja hankalakulkuista maastoa RA 6-alueen luoteisosassa. Taustalla Päijänne.

Vasemmalla: Tasainen maastonkohta Juuressaaressa RA 7 -alueella Vasikkalahden länsipuolella. Maaperä on kivinen. Taustalla Päijänne. *Oikealla*: Tasainen mutta lohkareinen ja kivinen maastonkohta Juuressaaressa RA 6 -alueella. Paikalla pienehkö kesämökki. Taustalla vas. Päijänne.

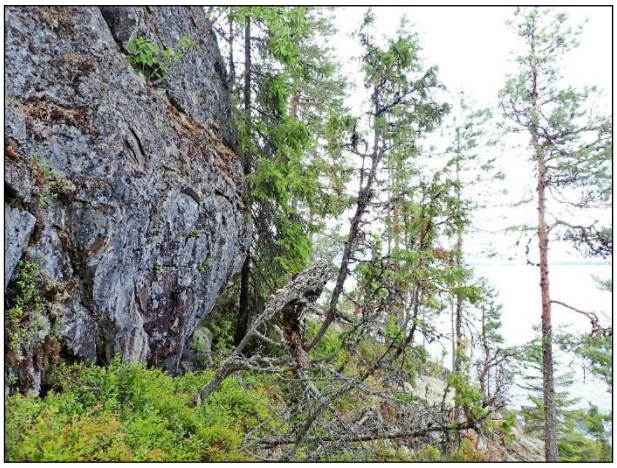

Vasemmalla: Kivikkoista ja lohkareista maastoa RA 8-alueella Juuressaaressa. Taustalla Päijänne. *Oikealla*: Rajamerkki Juuressaaressa RA 8 -alueen luoteisosan länsirajalla. Taustalla Päijänne.

Saari - Kaava-alue

Vasemmalla: Kivistä mäntykangasta Juuressaaressa kaava-alueen lounaisosassa. *Oikealla*: Hankalakulkuista maastoa Juuressaaressa kaava-alueen eteläosassa.

Vasemmalla: Juuressaaren kaava-alueen kallioista länsiosaa. Alueella on paikoin tasaista hiekkamoreeni-kangasta lähellä 100 m mpy korkeustasoa, mikä on liian korkea esihistoriallisille rantasidonnaisille asuin-paikoille alueella. *Oikealla*: Inventoinnissa tarkastettiin kallioiden lakialueiden lisäksi kallioiden seinämät mahdolisten kalliomaalausten varalta. Kuvassa Juuressaaressa Kallioapajan länsipuolella oleva kallio. Taustalla Päijänne.